

Рецензия

За присъждане на образователна и научна степен „доктор “. Професионално направление: 1.2. Педагогика .

Научна специалност :Теория на възпитанието и дидактика / начална училищна педагогика/

Кандидат: Ива Андонова Стаменова, разработила дисертационен труд на тема „ Развитие на четивната грамотност на учениците в 4 клас в условията на проектна учебна дейност“ с научен ръководител доц. д-р Красимира Марулевска

Автор на рецензията: Татяна Борисова Ненкова, доцент д-р в СУ “Св. Кл. Охридски”- ФНПП

От представената автобиография се вижда, че Ива Стаменова е завършила ОКС „бакалавър“ по специалност „Българска филология“ през 2009 година, като същата година придобива и свидетелство за учителска правоспособност по български език и литература в ЮЗУ, Благоевград.

През 2011 година завършва ОКС „ магистър“ по специалност „Предучилищна и начална училищна педагогика“ към същия университет.

От месец декември 2015 година е зачислена като редовен докторант в катедра „Предучилищна и начална училищна педагогика“ към Факултета по педагогика при ЮЗУ „Неофит Рилски“, Благоевград. Отчислена е с право на защита със заповед № 960 от 24.04. 2018 година.

По време на докторантурата, Ива Стаменова е канена като гост-преподавател през 2016 г. към Факултета по педагогика, а на 11.09. 2017 г. е назначена на половин щат. Водила е семинарни и практически упражнения по дисциплините „Дидактика на началното ограмотяване“, „Методика на обучението по български език и литература“, „Начална училищна педагогика“ и „Първите дни на детето в училище“ / Практикум/. От 11. 02. 2018 г. е преназначена на цял щат, като е ръководила Преддипломна педагогическа практика със студентите от 4 курс, специалност „Предучилищна и начална училищна педагогика“, задочно обучение и е водила практически упражнения със студенти от 3 курс, същата специалност

по дисциплината „Проблеми на обучението по български език и литература“ / Практикум/.

Има участие в два проекта към Факултета по педагогика /през 2016 и 2017 г./ От 2015 г. е член на Съюза на учените , Благоевград.

Участвала е в конкурс за най-добра публикация за млад учен през 2017 г., организиран от СУБ в Благоевград.

Автор е на стихосбирка, издадена през 2005 г. Член е на Клуба на писателите в гр. Благоевград.

Докторантката има общо 10 публикации по темата на дисертационния труд, от които една под печат и четири от участие в международни конференции .Публикациите не са представени , а само са описани в автореферата.

Докторантката представя за обсъждане дисертационен труд в обем от 348 стр., от които 155 страници основен текст и приложения в обем от 93 стр., автореферат в обем от 55 стр.

Авторефератът е разработен според изискванията. Представя синтезирано и обобщено цялостното дисертационно изследване. Очертана е актуалността на проблема, представени са обектът, предметът, целите, задачите на изследването и хипотезата, етапите на

изследването, методологията и методите на изследването.

В автореферата е отразена най-важната част от информацията, заложена в трите глави на дисертационния труд, като вербалното изложение е подкрепено от достатъчен и адекватен илюстративен материал, включващ основните таблици.

Анализът на резултатите е представен в адекватна форма, направени са изводи и препоръки. Очертани са научните приноси на дисертационното изследване, представени са публикациите / общо 10 бр./ по темата на дисертационния труд.

Както вече отбелязах дисертационното изследване е представено в обем от 348 страници и е структурирано в увод, три глави, заключение, научни приноси, приложения и литература, включваща 129 източника на кирилица.

В Увода докторантката разкрива актуалността и значимостта на изследвания проблем в теоретичен и в практически план. Ясно и точно са определени параметрите на изследването- обект, предмет, цели, задачи, хипотеза. Представени са синтезирано методите на изследването и научния инструментариум.

Първата глава е озаглавена „Теоретични основания на проблема за формирането и развитието на функционалната грамотност“ и е разгърната в 3 параграфа и 8 подпараграфа.

В тази глава от дисертационния труд са представени и анализирани различни аспекти от дисертационното изследване, като акцентът е върху педагогическата страна на изследвания проблем. На базата на анализираните източници, докторантката разкрива същността на функционалната грамотност, като използва и историческата ретроспекция. Функционалната грамотност е разгледана в контекста на три подхода в образованието – синергетичен, личностноориентиран и компетентностен. Направена е връзка с обучението по български език и литература в началните класове / по-специално в 4 клас / и резултатите от външното оценяване у нас и от международните PISA и PIRLS. Главата завършва с изводи, логически изведени от направения теоретичен анализ. Докторантката показва добро познаване на проблема в аспекта, в който го разглежда, умение да интерпретира различни постановки, да подчинява анализа

на източниците на избраната отправна точка в изследването.

Втората глава е озаглавена „Процесуално-технологично усъвършенстване на обучението в началния образователен етап чрез проектно базирана учебна дейност“ и е разгърната в 3 параграфа.

В нея докторантката представя основните идеи за същността на метода на проектите в педагогическата теория, ролята и мястото на екипната организация на проектнобазираното обучение и педагогическите му възможности за развитие на четивната грамотност. Тази глава е по-кратка в сравнение с първата, но анализът позволява на докторантката да изведе същностни страни на проектнобазираното обучение, които ще бъдат използвани в разработения в третата глава модел за такова обучение по четене в 4 клас. И тази глава завършва с изводи, логически построени на базата на направения анализ.

Третата глава е озаглавена „Развитие на четивната грамотност като елемент на функционалната грамотност чрез проектна учебна дейност в условията на педагогически експеримент“ и е разгърната в 7 параграфа.

В тази глава е представено самото експериментално обучение по литература в 4 клас. Подробно е описан разработения инструментариум за експерименталната част, трите етапа на педагогическия експеримент – констатиращ, формиращ и контролен; разработен и представен е дидактически модел на проектнобазирано обучение по четене в 4 клас; представени са детайлно и трите проекта, включени във формирация експеримент; описани са критериите и показателите за оценяване на работата по проектите; направен е количествен и качествен анализ на емперичните данни от проведената експериментална работа; данните са обработени статистически и резултатите са представени обобщено в 58 диаграми и 11 таблици; накрая са направени изводи и препоръки.

В тази глава докторантката демонстрира много добри умения за организиране и провеждане на експериментална педагогическа работа, за разгръщане на собствени идеи и реализирането им в експеримента; за обработка и представяне на резултатите от нея. Събраният емперичен материал е богат, заложената идея е разгърната и защитена успешно. Огромното количество приложения

доказват безспорно , че докторантката е извършила значима работа, с която не само доказва издигнатата хипотеза, но обогатява и развива учебната практика.

Достойнствата на дисертационния труд, според мен, могат да се очертаят в два аспекта – в теоретичен и в практически.

В теоретичен план, докторантката обогатява и задълбочава развитието на педагогическата и методическата интерпретация на проблема за четивната грамотност на четвъртокласниците. Нейното изследване определено е актуално и значимо за теорията. Идеята ѝ да се разглежда развитието на четивната грамотност на учениците в началните класове чрез включване на децата в проектна учебна дейност има иновативен характер. Разработеният и апробиран модел в условията на педагогическия експеримент показва умението на Ива Стаменова да търси решения на съвременни проблеми с научни средства, като залага на връзката и взаимодействието между традицията и иновацията. Извършена е обемна съдържателна работа, интерпретиран е богат емпиричен материал, който води до иновативен подход в реализирането на целите и задачите на

обучението по български език и литература. Заслужава висока оценка и нейното умение да систематизира концептуално материала, да го подчини на основната цел на изследването.

В практически план, докторантката обогатява методиката на обучението на ниво урок, което също е приносен момент. Разработеният и апробиран модел е напълно приложим в учебната практика и може да бъде източник на идеи за учители и изследователи.

Какви въпроси, бележки и препоръки имам към докторантката ?

Какви са основанията да се осъществи експерименталната работа само в четвърти клас? Какви са гаранциите, че разработеният модел ще проработи във всички класове на началния етап и какви са очакванията на докторантката за евентуалната модификация на модела – в каква посока? Не е ли късно в четвърти клас да работим върху четивната грамотност, като елемент от функционалната грамотност?

.Разработеният модел пряко е ориентиран към методиката на обучението по литература в началните класове, а в дисертацията няма глава, дори параграф, в който

изследваният проблем да се разгледа в този контекст.

Защо? Казаното в параграф 3.1. „Четивна грамотност“ в първата глава е крайно недостатъчно и се отнася главно до формиране механизма на четене, разработваната идея в дисертацията е свързана с обучението след като е формиран този механизъм. Анализира се само програмата по български език и литература за 4 клас. Защо?

Проблемът за четивната грамотност не се ли отнася за цялостното обучение по български език и литература от 1 до 4 клас?

По отношение на втората глава мисля, че докторантката е могла да разшири представянето на метода на проектите в педагогическата теория с изследвания и на други наши и чужди автори. Проф. Илияна Мирчева има много изследвания върху тази тема, още повече, че в дисертацията се засяга въпроса за проектното обучение в природонаучните дисциплини, а тя разглежда тези въпроси в методиката на обучението по „Човекът и природата“ и „Човекът и обществото“. В немската педагогика проектното обучение е широко застъпена изследователска проблематика.

По отношение на третата глава имам някои въпроси. В констатиращия и в контролния експеримент се използват тестове на Р. Танкова. Тъй като самите тестове са разработени от Танкова към нейните учебници, а никъде в изследването не се посочва по кои учебници се обучават изследваните ученици, то дали тези ученици познават текстовете и авторите за които се задават въпроси в тестовете.

При първия проект „Да чета умея, да се състезавам копнея и със знанията си се гордея“ се изследват качествата на четенето / това е първият критерий/ Как се отчита скоростта на четенето и с каква скорост е свързано всяко едно от трите равнища-ниско, средно, високо?

При втория проект има преразказ и колективно съчиняване на приказка. По какво се различава работата по проекта върху преразказа и урокът по преразказ в традиционната методика? Знае ли докторантката и други научни разработки, включващи колективното съчиняване на приказки в контекста на четивната грамотност?

При учебен проект № 3 „Анализирам, описвам, разигравам и с героя се забавлявам“ една от задачите изисква учениците да опишат всички части на речта,

които срещат в репликите на съответния герой. Дали учениците имат познания за всичките части на речта? По сега действащата програма не се изучават предлози, съюзи, частици, междуметия, както и другите видове местоимения, освен личните. С това могат да се обяснят многото грешки, които правят децата и са отразени в приложение № 5. Дали е коректна тази задача, с оглед на реалните знания на учениците?

Имам и някои препоръки от общ характер. Не прави добро впечатление, когато автори се цитират по други автори. А в дисертацията това се среща на много места. Ползваната литература включва 129 източника, което не е малък брой, но за съжаление няма източници на чужд език, а ползването им само ще обогати работата, а и идеите на докторантката. На отделни места има нужда от прецизиране на изказа и коригиране на допуснати печатни грешки.

Направените бележки и препоръки, както и поставените въпроси са в сферата на градивната критика с оглед бъдещото развитие на докторантката като научен изследовател. Те не омаловажават достойнствата на предложения дисертационен труд. Убедена съм, че идеята

е иновативна, разработеният модел е продуктивен и работи, докторантката показва умения за целенасочена научноизследователска работа, а това е достатъчно основание, според мен, да кажа в заключение, че **дисертационният труд има необходимите достойнства на научно изследване и на Ива Андонова Стаменова може да бъде присъдена образователната и научна степен „доктор“.**

17.06.2018 г.

доц.д-р Татяна Борисова Ненкова

Гр.София

Подпис

/...../